

**EVLATLIK KARARININ KALDIRILMASI**  
( Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin Bir Kararı Üzerine Değerlendirme)

**Yrd. Doç. Dr. Süleyman YALMAN\*\***

**I. KARAR METNİ\*\***

**T.C. YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ**

**ESAS NO : 2003/9116**

**KARAR NO : 2003/10804**

**TARİH: 14. 07. 2003**

**İLİGİLİ KANUN: 4721 Sayılı Kanununun 313, 316'ncı maddeleri.**

**DAVA** : Davacı, evlat edinme kararının kaldırılmasına karar verilmesini istemiştir. Yerel mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Hüküm, süresi içinde davacı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

**KARAR** : Erginlerin evlat edinilmesinde, evlat edinenin alt soyu bulunmaması koşuluyla, diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilenin, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamaları gerekmektedir. Toplanan delillerden evlat edinenin evlatlığa 14. 04. 2000 tarihinde vekaletname verdiği, daha sonra 11. 03. 2002 tarihinde Beşiktaş 12. Noterliğinin 3486 yevmiye numaralı ölünceye kadar bakma akdiyle dört taşınmazını davalıya temlik ettiği, 18.10.2002 tarihli kimlik bildirme belgesinde sadece evlat edinen Suna'nın kayıtlı olduğu belirlenmiştir. Dinlenen davacı tanık beyanlarıyla davalının evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamadığı anlaşılmış, bu olgu evlat edinenin oturduğu apartman yönetiminin 18.10.2002 tarihli yazılarıyla da doğrulanmış, davalının evlat edinenin ölümünden önceki son üç, dört ayda apartmanda görüldüğü belgelendirilmiştir. Evlat edinme kararı ile ilgili dosyada ise; Türk Medenî Kanununun 316'ncı maddesine uygun araştırma yapılmadığı

---

\* S. Ü. Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

\*\* Karar metni için bkz. Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 30, Sayı 5, Mayıs 2004, 685,686.

## Evlatlık Kararının Kaldırılması

görülmüştür. Toplanan deliller ve açıklanan nedenlerle; Türk Medeni Kanununun 313/3'üncü maddesi koşulları oluşmamıştır. Davanın kabulü gerekirken, reddi ve olaya uymayan gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

**SONUÇ** : Temyiz olunan kararın yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA 14.07.2003 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

## II. KARARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evlatlık kararının kaldırılmasına ilişkin Yargıtay kararının içeriğinden anlaşıldığı kadarıyla, 4721 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde kurulan bir evlatlık ilişkisi söz konusudur. Bu durum delillerin değerlendirilmesi paragrafından anlaşılmaktadır. Evlat edinen, evlatlığa 14.04.2000 tarihinde vekaletname vermiş, daha sonra 4721 sayılı Yeni Medeni Kanunu yürürlükte olduğu 11.03.2002 tarihinde Beşiktaş 2. Noterliğinde yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle dört taşınmazını evlatlığa devretmiştir. Daha sonra evlat edinenin ölmesiyle, davacı, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep ederek evlatlık aleyhine dava açmıştır. Karardan davacının kim olduğu anlaşılamamaktadır. Ancak evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, menfaati olabilecek bir kişi olduğu değerlendirilebilir.

İlk derece mahkemesi, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasını reddetmiştir. Verilen kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay, dinlenen tanık beyanlarına göre evlatlığın evlat edinenle aile halinde birlikte yaşamadığını, bu durumun evlat edinenin oturduğu apartman yönetiminin yazısı ile doğrulandığını, ayrıca 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 316. maddesine göre, evlatlık kararı verilirken uygun araştırma yapılmadığının anlaşıldığını, bu sebeple davanın kabulü gerekirken olaya uymayan gerekçelerle hüküm kurulmasının, yasaya aykırılıktan bozmayı gerektirdiğini belirterek ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

İlgili Yargıtay kararı hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için, 4721 sayılı Yeni Medeni Kanun ile 743 sayılı Eski Medeni Kanunun evlat edinme ve evlatlık kararının kaldırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen hükümler çerçevesinde incelenmesi gerekir.

1. Evlat edinme, 743 sayılı eski Medeni Kanun ile hukukumuza giren bir müessesedir. Bu müessesenin, çocuksuz veya istediği cins ve sayıda çocuk sahibi olamayan kimselerin, çocuk özlemini gidermek, kimsesiz ve yardıma muhtaç çocukların ve bazı erginlerin bir aile ortamında hayatını devam ettirmesi, evlilik dışında doğmuş çocukların soy bağlarının ve statülerinin iyileştirilmesini sağlamakla, faydalı olduğu kadar, saklı paylarının azaltılması,

miras kaçırılması, evlatlığın ucuz hizmetçi gibi kullanılması yönüyle de mahsurları bulunmaktadır.<sup>1</sup>

743 sayılı Eski Medeni Kanun döneminde, evlat edinmenin hukuki mahiyeti hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Fakat doktrinde hakim görüş,<sup>2</sup> evlat edinmenin bir Aile Hukuku sözleşmesi olduğu yönündedir. Hakim görüş, Yargı Kararlarında da<sup>3</sup> benimsenmiştir.

743 sayılı eski Medeni Kanunun m. 256 “evlat edinme, evlat edinenin oturduğu yer sulh hakiminin izni üzerine yapılacak resmi senetle olur ve evlat edinme doğum kütüğüne yazılır” hükmü ve m. 257’nin “akdin hükmü” şeklinde ifade edilen kenar başlığı da sözleşme görüşünü desteklemekte idi. Bu hükümler çerçevesinde evlat edinme işlemi, evlat edinenle evlatlık arasında yapılan sözleşmeyle düzgün soy bağına yol açan bir hukuki müessese niteliğini taşıyordu.

4721 sayılı Medeni Kanunun 315. maddesi, evlat edinme kararının evlat edinenin oturma yerindeki, eşlerin birlikte evlat edinmeleri durumunda eşlerden birinin oturma yerindeki mahkeme tarafından verileceğini, evlatlık ilişkisinin mahkeme kararıyla kurulacağını ifade ederek, evlat edinmeyi, taraflar arasında sözleşmeyle soy bağı ilişkisine yol açan bir kurum olmaktan çıkarmıştır. Bundan sonra, soy bağı ilişkisi, bir özel hukuk sözleşmesinin konusunu oluşturmayacaktır.<sup>4</sup>

4721 sayılı Medeni Kanundaki düzenlemeler karşısında, evlat edinme, bir “medeni hukuk işlemi”<sup>5</sup> veya “yargısal işlem”<sup>6</sup> olarak ifade edilmektedir.

<sup>1</sup> Öztan B.; Aile Hukuku, Ankara 5. Bası Ankara 2004, s.567; Zevkliler/ Acabay / Gökyayla ; Medeni Hukuk; Giriş Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Ankara 2000, s.1017; Akıntürk T.; Aile Hukuku, İstanbul 2002,s.361; Ataay A.; Medeni Hukukta Evlat Edinme, İstanbul 1957, s.14 ; Oğuzman / Dural: Aile Hukuku , İstanbul 1998, s.245.

<sup>2</sup> Kılıçoğlu, A.; Medeni Kanunumuzun Aile- Miras- Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler, Ankara 2003, s. 109-110; Oğuzman/ Dural, s.245; Ataay, s.270.

<sup>3</sup> Yargıtay, 10.11.1954 tarih ve 17/24 sayılı İçtihatı Birleştirme kararında “Evlat edinme Aile Hukukuna ilişkin özel bir mukavele ile evlat edinenle evlatlık arasında ebeveyn ve evlat rabita ve münasebetinin tesisinden ibaret bir hukuki müessesedir.” ,aile hukuku sözleşmesi görüşü benimsenmiştir. (R.G. 27.02.1955787889).

<sup>4</sup> Kılıçoğlu, s.110.

<sup>5</sup> Akıntürk, s. 362; Kizir, M.; Türk Hukukunda Evlat Edinme, Konya 2004 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.18; Altaş, H.; Evlatlık sözleşmesinde Amaç, THD, Mayıs 2000,s.103.

## Evlatlık Kararının Kaldırılması

2. Kanun koyucu, 4721 sayılı Medeni Kanun ile evlat edinme müessesini düzenlerken, evlatlığın durumunu iyileştirici düzenlemelere yer vermekle birlikte, Kaynak Kanundan ayrılmış bunun sonucu olarak, gerekli radikal değişiklikleri yapamamış, evlatlığı evlat edinenin kan bağına dayanan çocuğu konumuna getirmemiş ve evlatlığın, asıl anne babası ile olan ilişkisini de sona erdirmemiştir. Fakat yine de 743 sayılı Medeni Kanundaki evlat edinmeye ilişkin düzenlemelere göre, 4721 sayılı Medeni Kanun bu konuda da farklı ve yeni düzenlemelere yer vermiştir. Yeni Kanun, öncelikle küçüklerin ve yetişkinlerin evlat edinilmesini birbirinden ayırmış, küçüklerin evlat edinilmesini 305-312 . maddelerde, ergin ve kısıtlıların evlat edinmesini 313. madde de düzenlemiş ve 314-320. maddeleri de ortak hükümler olarak düzenlemiştir.

Ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesinde bazı özel şartlar aranmakla birlikte, burada özel şartlar dışında, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanabileceği de belirtilmiştir (MK. m. 313).

743 sayılı Medeni Kanunda, evlat edinme açısından gerekli olan şartlardan biri de, evlat edinenin alt soyunun bulunmaması idi. Bu şart 4721 sayılı Medeni Kanunda biraz değişikliğe uğrayarak düzenlenmiştir. Yeni Kanuna göre; küçüklerin evlat edinilmesinde bu şart aranmamakta, yalnızca ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesinde, evlat edinenin alt soyunun bulunmaması şartı yerini muhafaza etmektedir(MK. 313/1). Bu şart, evlat edinenin hukuki anlamda alt soyunun bulunmamasını ihtiva eder. Ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesinde, alt soyun bulunmaması, şartının muhafaza edilmesini, bu yaştaki kişilerin evlat edinilmesinde, evlat edinenin, çocuk sahibi olma ihtiyacının giderilmesinin söz konusu olmaması ve bu yaştaki insanların artık bir aile ortamında yaşama ve barınma ihtiyaçlarının bulunmaması düşüncesine dayanmaktadır<sup>7</sup>.

Ergin ve kısıtlıların evlat edinilebilmesi için 4721 sayılı Medeni Kanunun 313. maddesine göre;

-evlat edinenin, alt soyunun bulunmaması,

-evlat edinilen, bedensel veya zihinsel özü sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç olmak ve evlat edinen tarafından en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmekte ise,

-evlat edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

---

<sup>6</sup> Kılıçoğlu, s.110; Öztan, ise; hakim kararna dayanan maddi fiil olarak nitelendirmektedir.(s.267).

<sup>7</sup> Kılıçoğlu, s.111; kızir, s.55.

Diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise evlat edinilebilir<sup>8</sup>. Ayrıca ergin ve kısıtlı kişi evli ise eşinin de rızası aranır.

Evlat edinmeye ilişkin şartların tamamlanması evlatlık ilişkisinin doğması için yeterli değildir. Evlatlık ilişkisi ancak mahkeme kararı ile kurulur (MK.315). Hakim, evlatlık ilişkisine karar vermeden önce, 4721 sayılı Medeni Kanunun 316. maddesi gereğince geniş ve kapsamlı bir araştırma yapmakla yükümlüdür. Bu sebeple evlat edinmeye, ancak kapsamlı bir araştırma sonucunda, yani esaslı sayılan her türlü durum kapsamlı bir biçimde araştırılarak, taraflar dinlenerek ve gerekli olduğu durumlarda uzmanların görüşüne başvurulduktan sonra karar verilmelidir. Araştırmada, ilgililerin kişiliği ve sağlığı karşılıklı münasebetleri, ekonomik ve sosyal durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği ve bakım ilişkileri aydınlığa kavuşturulması gerekir<sup>9</sup>. Evlat edinmede hakim araştırma yükümlülüğü 743 sayılı Medeni Kanunun 256. maddesinde “hakim, evlat edinmeye izin vermeden önce duruma göre gerek görülebileceği her türlü soruşturmayı kendiliğinden yapar” şeklinde ifade edilmiştir. 4721 sayılı Medeni Kanunda, bu yükümlülük, daha geniş kapsamlı olarak 316. madde de düzenlenmiştir.

Yargıtay, söz konusu davada 316. madde kapsamında bir araştırma yapılmadığını, davacı tanıkları ve apartman yönetiminin dosyada mevcut yazısıyla da davalının evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamadığını, dolayısıyla söz konusu evlat ilişkisinin 4721 sayılı Medeni Kanunun 313. maddesinde belirtilen şartları taşımadığı ve evlatlık ilişkisinin kurulurken MK.’nın 313. maddesinde düzenlenen araştırma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini ifade etmektedir.

**3. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması, 743 sayılı Medeni Kanunun 258. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre evlatlık ilişkisi ya tarafların anlaşmasıyla ya da taraflardan birinin kanunda öngörülen sebeplerden birine dayanarak hakim kararı ile sona erdirilebilir. 4721 sayılı Medeni Kanunda ise, 317-318. maddelerde düzenlenmiştir.**

Bu hükümlere göre, evlatlık ilişkisi, artık tarafların anlaşması ile ortadan kaldırılamaz. Ancak, rızası gereken kişilerin, rızası alınmadığı durumlarda, bu kişilerin talebi ile veya esasa ilişkin diğer eksikliklerin bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı veya her ilgilinin talebi üzerine hakim

<sup>8</sup> Hagnauer, C.; Berner Kommanter Das Familienrecht 2.Abteilung, Die Verwandtschaft, Artikal 252-269 c ZGB, Bern 1984, Art.266 N-20; Öztan, s.581.

<sup>9</sup> Hagnauer, Art. 268 a N.4-7

## Evlatlık Kararının Kaldırılması

kararı ile ortadan kaldırılabilir<sup>10</sup>. Yeni Medeni Kanun, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında, taraflardan başka Cumhuriyet Savcısı ve her ilgiliye de, ilişkinin kaldırılmasını talep yetkisi vermiştir. 4721 sayılı Medeni kanunun 317. maddesine göre, evlatlık ilişkisi, rızası alınması gereken kişilerin rızası, yasal bir sebep olmadan alınmamışsa, bu kişinin talebi üzerine hakim tarafından kaldırılabilir. Erginlerin evlat edinilmesinde, eşin de rızası gereklidir. Fakat incelediğimiz kararda davalının evli olduğu veya eşinin rızasının alınıp alınmadığı hususunda bilgi mevcut değildir. Kanunun 318. maddesine göre ise, evlat edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet Savcısı veya her ilgili, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir<sup>11</sup>.

### III. SONUÇ

Yargıtay kararında, dava konusu olayda evlatlık ilişkisi kurulurken MK. m.316 kapsamında bir araştırma yapılmadığının, ayrıca davacı tanıkları ve apartman yönetiminin dosyada mevcut yazısıyla da davalının evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamadığını, dolayısıyla söz konusu evlatlık ilişkisinin 4721 sayılı Medeni Kanunun 313. maddesinde belirtilen şartları taşımadığı ve evlatlık ilişkisi kurulurken MK. m.316 kapsamında araştırma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini gerekçe göstererek davanın kabulüne ve yerel mahkemenin aksi yöndeki kararının bozulmasına hükmetmiştir. Fakat Yargıtay Kararının muhtevasından anlaşıldığı kadarıyla, 4721 sayılı Medeni Kanunun yürürlüğü girmesinden önceki bir tarihte, o dönemin hukuki düzenlemeleri kapsamında bir evlatlık ilişkisi kurulmuştur. Bundan dolayı davanın çözümü, kanunların zaman bakımından uygulanması meselesinde saklıdır.

Kanunların zaman bakımından uygulanmasıyla ilgili temel prensip, bir hukuk kuralının, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren meydana gelen olay ve hukuki ilişkilere uygulanmasıdır<sup>12</sup>. Bu sebeple, 4721 sayılı Medeni Kanunun 01.01.2002 tarihinden itibaren meydana gelen olay ve hukuki ilişkilere uygulanacaktır. Bazı durumlarda ise, yeni kanun daha önce meydana gelmiş olay ve ilişkilere uygulanması veya eski kanunun, yeni kanun yürürlüğe girdikten sonra da etkisini devam ettirmesi mümkün olabilir. Böyle durumlarda kanunların zaman bakımından uygulanması problemi ortaya çıkmaktadır. Bu

<sup>10</sup> Akıntürk, s.380; Öztan, s.592-593; Hegnauer, Art. 269 a. N.3-5.

<sup>11</sup> Öztan, s.593; Akıntürk, s.380; Hegnauer, Art. 269 a, N.3-5.

<sup>12</sup> Akipek/Akıntürk; Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, İstanbul 2002, s.100; Ayan, M.; Medeni Hukuka Giriş, Konya, s.66, Akıncı, Ş.; Yeni Medeni Kanunun Zaman Bakımından Uygulanması, Eşya ve Miras Hukuku Alanında yapılan Bazı Değişiklikler, Adana Barosu ve Türk Hukuk Enstitüsünün 18.01.2002 tarihinde düzenledikleri Medeni Kanun Panelinde Sunulan Tebliğ, s.1.

problemi 4721 sayılı Medeni Kanun açısından, hukukun genel ilkeleri ve 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulanması Hakkında Kanun kapsamında çözüme kavuşturmak gerekir.

4722 sayılı Kanunun 1. maddesine göre, yeni Medeni Kanun, kazanılmış haklara dokunmaz, eski kanun zamanında kazanılan haklar eski kanun hükümlerine tabi olmaya devam eder. Ayrıca, 4721 sayılı Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olayların hukuki sonuçları ile bu tarihten önce yapılmış işlemleri bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, gerçekleştirildikleri ya da yapıldıkları tarihteki kanunlar uygulanır.

Benzer problemler,<sup>13</sup> 743 sayılı Medeni Kanunun yürürlüğe girdiği zamanda da ortaya çıkmış ve 864 sayılı Kanunu Medeninın Sureti Mer'iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun'un 1. maddesi ile kazanılmış haklara dokunulmayacağı hüküm altına alınarak çözüme kavuşturulmuştur.

Yeni Kanunun geçmişe etkili olamayacağı kuralının istisnaları da söz konusudur. Bunlar kamu düzeni ve ahlaka aykırılıktır. Bu istisnalar gereğince, kamu düzenine ve ahlak kurallarına aykırılık olduğu durumlarda kazanılmış haktan söz edilemez ve devam eden hukuki ilişkilere uygulanır. Bu sebeple, eski hukukun 4721 sayılı Medeni Kanunun kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olan kuralları bu Kanun yürürlüğe girdikten sonra hiçbir surette uygulanmaz (Yürürlük Kanunu m. 2).

Kamu düzeni, genel ahlak ve emredici hükümlere aykırılık gibi istisnalar dışında, yeni kanunun geçmişe etkili olmama kuralı gereğince, kazanılmış haklarla ilgili konularda, eski kanun yeni kanun zamanında etkisini sürdürür<sup>13</sup>.

743 sayılı Medeni Kanunun evlat edinmeye ilişkin (m. 253 - 258) hükümleri, 4721 sayılı Medeni Kanun açısından, kanunların geçmişe etkili olmama kuralının istisnasını oluşturacak bir düzenleme içermemektedir. Bu sebeple, Yargıtay kararı, 4721 sayılı Medeni Kanun açısından yerinde ve doğru bir karar gözüktü de, 4722 sayılı Türk Medeni Kanunun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 1 ve 14. maddeleri göz önüne alındığında, yerinde bir karar olarak nitelendirilemez. Zira 4722 sayılı Kanunun 14. maddesine göre; "Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan evlat edinme sözleşmeleri, bütün hükümleri ile birlikte geçerliliğini korur". Bu durumda, 743 sayılı Medeni Kanun hükümleri gereğince kurulmuş bir evlat edinme sözleşmesini, 4721 sayılı Medeni Kanun'un hükümlerine uygun olmadığını ileri sürerek, evlatlık ilişkisinin kaldırılması kanaatimizce yasaya uygun değildir. 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun, 1 ve 14. maddeleri göz

<sup>13</sup> Edis, S.; Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri Ankara, 1993, s.177.

#### Evlatlık Kararının Kaldırılması

önüne alındığında, evlat edinme sözleşmesinin geçerliliğine ilişkin şartları konusunda, sözleşmenin kurulduğu, yani 743 sayılı Medeni Kanunun düzenlemeleri gözetilerek karar verilmesi gerekirken, bu yapılmadan yerel mahkeme kararının bozulmasını ihtiva eden Yargıtay Kararının isabetli olmadığı kanaatindeyiz.